

“TASDIQLAYMAN”

**“IXTISOSLASHGAN MALAKA
OSHIRISH MUASSASASI” MChJ**

Direktori

I. Iminov

“26” noyabr 2025 yil

**“IXTISOSLASHGAN MALAKA
OSHIRISH MUASSASASI” MCHJ**

O‘quv kursi va xizmati bo‘yicha;

“Hamshiralik ishi”

Malaka oshirish kurslari

O‘quv dasturi

Tuzuvchi:

Kimsanova Irodabonu Zafarjon qizi

KIRISH

Hamshiralik ishi

1-MODUL: Hamshiralik ishining tashkiliy va axloqiy asoslari

- Hamshiralik ishining asosiy yoʻnalishlari va tibbiy tizimdagi oʻrni
  - Hamshiralarning huquqlari, majburiyatlari va kasbiy masʼuliyati
  - Axloqiy meʼyorlar, kasbiy madaniyat, bemorga insoniy yondashuv
  - Bemor roziligi, axborot berish tartibi, maxfiylikni saqlash
  - Sogʻliqni saqlash tizimidagi hujjatlar: yoʻllanma, shifoxona kartasi, kuzatuv varaqasi
-

2-MODUL: Gigiyena, aseptika va parvarish asoslari

- Hamshiralik amaliyotida umumiy va shaxsiy gigiyena
  - Qoʻl yuvish, qoʻlqop kiyish, himoya vositalarini ishlatish tartibi
  - Aseptika va antiseptika tushunchalari, qoʻllash usullari
  - Parvarish qilinayotgan bemorga gigiyenik xizmat koʻrsatish ketma-ketligi
  - Yotoqda bemorni boqarish, toʻshak almashtirish, ogʻiz boʻshligʻini tozalash, harakatini nazorat qilish
-

3-MODUL: Tibbiy muolajalar va dori-darmonlar bilan ishlash

- Shifokor koʻrsatmasini bajarishda hamshira roli
  - Vena, mushak, teri osti, teri ichiga inʼyeksiya qilish texnikasi
  - Infuzion terapiyani tayyorlash va boshqarish
  - Dorilarni saqlash, yaroqlilik muddatini nazorat qilish
  - Shpitslar, kateterlar, drenajlar bilan ishlash xavfsizligi
-

4-MODUL: Bemorni kuzatish, holatini baholash va hujjat yuritish

- Bemorning hayotiy belgilarini oʻlchash: yurak urishi, nafas, harorat, bosim
- Tibbiy kuzatuv kartasini toʻldirish, kundalik holat qaydi
- Asoratlar yuzaga kelganda birinchi harakatlar va shifokorga xabar berish tartibi
- Toʻgʻri va aniq yozuv yuritish, hujjat topshirish ketma-ketligi
- Shifokor topshirigʻini bajarish va smena topshirish madaniyati

1-MODUL: Hamshiralik ishining tashkiliy va axloqiy asoslari

Davomiyligi: 12 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy (muomala madaniyati va hujjat bilan ishlash asosida)

Maqsad:

Tinglovchilarda hamshiralik kasbining tibbiy tizimdagi o‘rni, huquqiy-me‘yoriy asoslari, kasbiy axloqiy mas‘uliyat, bemor bilan muloqot madaniyati va sog‘liqni saqlash tizimida hujjatlar bilan ishlash bo‘yicha aniq bilim va ko‘nikmalarni shakllantirish.

Modul mazmuni:

1. Hamshiralik ishining mohiyati va yo‘nalishlari

- Hamshira kasbining ijtimoiy va tibbiy ahamiyati
- Ambulator, statsionar, uy sharoitidagi hamshiralik xizmati turlari
- Sog‘liqni saqlash tizimidagi o‘rni: shifokor ko‘rsatmasini bajaruvchi, parvarish tashkilotchisi

2. Kasbiy huquq, majburiyat va javobgarlik

- O‘zbekiston Respublikasi sog‘liqni saqlash tizimi me‘yoriy-huquqiy hujjatlari
- Hamshiraning huquqlari, javobgarlik zonasi, shifokor topshirig‘ini bajarish tartibi
- Tibbiy hujjatga noto‘g‘ri yozuv kiritish va kasbiy xatoliklar oqibatlari

3. Tibbiy axloq va muomala madaniyati

- Bemor bilan xotirjam, aniq va tushunarli muloqot olib borish qoidalari
- Bemorning shaxsiy hayotiga hurmat, maxfiylikni saqlash
- E’tibor, muloyimlik, bemor ahvoliga individual yondashuv
- Etika va deontologiya tamoyillari

4. Tibbiy hujjat yuritish va tashkiliy ishlar

- Ambulator karta, statsionar varaqa, kuzatuv varaqasi, qabul jurnali bilan ishlash

- Asorat holatlarini qayd etish, shifokorga og‘zaki va yozma tarzda xabar berish
  - Shifokor topshirig‘i asosida bemor roziligini olish va yozuv kiritish
  - Ish kunini rejali boshlash va smena topshirish tartibi
-

Amaliy mashg‘ulotlar:

- Tibbiy axloqiy holatni baholash (rol-o‘yin orqali)
  - Muomala uslublari: “asoratli holatda bemor bilan suhbat” ssenariysi
  - Ambulator karta va kuzatuv varaqasini to‘ldirish mashqi
  - Qabul jurnaliga yozuv kiritish va smena topshirish blankasini tuzish
-

Modul yakuniy natijalari:

Tinglovchi:

- Hamshiralik ishining asosiy vazifalarini va ijtimoiy rolini anglaydi
- Kasbiy huquq va majburiyatlar doirasini biladi
- Axloqiy me‘yorlarga rioya qilgan holda bemor bilan to‘g‘ri muloqot olib boradi
- Tibbiy hujjatlarni to‘g‘ri yuritadi va topshirish ketma-ketligini tushunadi
- Tibbiyot muassasasi ichki tartibiga amal qiladi

2-MODUL: Gigiyena, aseptika va parvarish asoslari

Davomiyligi: 12 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy (sanitariya-gigiyena va parvarish texnikasi asosida)

Maqsad:

Tinglovchilarda bemorlarga gigiyenik parvarish ko‘rsatish, kasalliklarni oldini olish uchun aseptika va antiseptikaga amal qilish, toza muhit yaratish, yotoqda bemor bilan xavfsiz ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish.

Modul mazmuni:

1. Shaxsiy va umumiy gigiyena asoslari

- Hamshiraning ish kiyimi, soch, tirnoq, himoya vositalariga doir talablari
- Ish joyini sanitariya qoidalari asosida tayyorlash
- Gigiyenik qo‘l yuvish tartibi va antiseptik ishlatish
- Ishdan oldin, bemordan keyin va in’yeksiyadan oldin/so‘ng gigiyena

2. Aseptika va antiseptika qoidalari

- Infeksiyani oldini olishda aseptikaning roli
- Toza, shartli toza va iflos zonalar bilan ishlash tartibi
- Asboblarni sterilizatsiya qilish usullari: bug‘, quruq issiqlik, kimyoviy vositalar
- Antiseptiklar bilan teriga ishlov berish: xlorheksidin, spirtli eritmalar

3. Bemorga gigiyenik parvarish ko‘rsatish

- Yotoqda yotuvchi bemorning yuvinishini tashkil qilish
- Og‘iz bo‘shlig‘i, ko‘z, burun, teri tozaliklarini saqlash
- Tana a‘zolarini quritish, yotoqni almashtirish, haroratni saqlash
- Harakatsiz bemorlarda yotoq yarasi (prolej) profilaktikasi

4. To‘shak rejimidagi bemor bilan ishlash

- Bemorni burish, turishiga yordam berish, qo‘llab-quvvatlash
- Ovqatlanirishga tayyorlash, parhez bo‘yicha tavsiyalar
- Siydik chiqarish va ich ketish holatlarida muomala qilish
- Yotoq holatini to‘g‘ri sozlash va xavfsiz muhitni ta‘minlash

---

Amaliy mashg‘ulotlar:

- Qo‘l yuvish va antiseptik bilan ishlov berish bosqichlarini bajarish
- Yotoqni almashtirish va gigiyenik parvarish mashqlari
- Bemorni o‘ngga/s Chapga burish, yostiqni qo‘yish, bosimga qarshi harakatlar
- Steril asboblarni yuvish va dezinfeksiya qilish (model vositalar asosida)

Modul yakuniy natijalari:

Tinglovchi:

- Kasbiy gigiyenaga qat’iy amal qilish qoidalarini biladi
- Aseptika va antiseptika talablariga rioya qiladi

- Bemorning kundalik gigiyenasini tashkil eta oladi
- Harakatsiz bemor bilan xavfsiz va to'g'ri muomala qiladi
- Infeksiyani oldini olish bo'yicha mustahkam amaliy ko'nikmaga ega bo'ladi

3-MODUL: Tibbiy muolajalar va dori-darmonlar bilan ishlash

Davomiyligi: 12 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy (in'yeksiya, infuziya va dori vositalari bilan ishlash asosida)

Maqsad:

Tinglovchilarda dori vositalari bilan xavfsiz muomala qilish, in'yeksion va infuzion muolajalarni bajarish, dori shakllarini farqlash, saqlash va hisobga olish ko'nikmalarini shakllantirish.

Modul mazmuni:

1. Tibbiy muolajalar turlari va bajarish tartibi

- Shifokor ko'rsatmasi asosida muolajani tayyorlash va bajarish
- Mushak ichiga, teri ostiga, teri ichiga, vena ichiga in'yeksiyalar
- Infuzion muolajalar: sistemasini tayyorlash, oqimini nazorat qilish
- Muolaja davomida bemorning holatini kuzatish

2. Dori vositalari bilan ishlash asoslari

- Dori shakllari: eritma, kukun, kapsula, tabletka, maz, sprej
- Dozalash, aralashtirish, suyultirish va muvofiqligini baholash
- Antiseptiklar, antibiotiklar, gormonlar, simptomatik dorilar
- Allergik reaksiya holatlari va birinchi yordam chorasi

3. Dorilarni saqlash, hisobga olish va nazorat

- Sovuq va quruq xonada saqlanishi kerak bo'lgan dori vositalari
- Ichki muassasa tartibida dori topshirish va qabul qilish hujjatlari
- Yaroqlilik muddatini muntazam tekshirish va yaroqsiz dorilarni ajratish
- Kuchli ta'sir qiluvchi dorilarni alohida saqlash va hisobga olish

4. In'yeksiya vositalari bilan ishlash xavfsizligi

- Shpitslar, ignalar, sistemalar bilan xavfsiz muomala
  - Bir martalik vositalarni ishlatish va utilizatsiya qilish
  - Igna bilan shikastlanish xavfi va favqulodda holat tartibi
  - Tibbiy chiqindilarni ajratish va hujjatlash
-

Amaliy mashg'ulotlar:

- Mushak ichiga in'yeksiya qilish mashqi (maketda)
  - Sistema tayyorlash, infuzion vositani ulash va nazorat qilish
  - Dori aralashtirish va dozalash mashqlari (soxta ampula bilan)
  - Dori vositalari ro'yxatini yuritish va saqlash sharoitini baholash
-

Modul yakuniy natijalari:

Tinglovchi:

- Turli in'yeksiya va infuzion muolajalarni mustaqil va xavfsiz bajaradi
  - Dori shakllari va ularning ishlatilish qoidalarini farqlay oladi
  - Dori vositalarini saqlash, aralashtirish va nazorat qilishni biladi
  - Igna, shpits va chiqindilar bilan xavfsiz ishlash tamoyillariga amal qiladi
  - Bemorning muolaja vaqtidagi holatini to'g'ri kuzatadi va xatoliklarning oldini oladi
-

4-MODUL: Bemorni kuzatish, holatini baholash va hujjat yuritish

Davomiyligi: 12 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy (monitoring, hujjat to'ldirish va favqulodda holatlar bo'yicha mashg'ulotlar)

Maqsad:

Tinglovchilarda bemorning hayotiy belgilarini muntazam kuzatish, holatidagi o'zgarishlarni aniqlash, shifokorga o'z vaqtida xabar berish, kasbiy hujjatlarni to'g'ri yuritish va smena topshirish ko'nikmalarini shakllantirish.

Modul mazmuni:

1. Bemorni kuzatish va holatini baholash mezonlari

- Asosiy hayotiy belgilar: tana harorati, yurak urishi, arterial bosim, nafas soni
- Terining rangi, quruqligi/nami, og‘riq darajasi, hushyorlik holati
- Siydik ajralishi, najas, qusish, suvsizlanish holatlari
- O‘tkir og‘riq, hushsizlik, tutqanoq va boshqa favqulodda belgilar

2. Monitoring natijalarini qayd etish

- Kundalik kuzatuv varaqasini yuritish
- O‘lchovlarni aniq va to‘g‘ri qayd qilish qoidalari
- Harorat varaqasi, yurak urishi va nafas ritmlarini ro‘yxatga olish
- Bemor holatidagi o‘zgarishlarni og‘zaki va yozma tarzda shifokorga yetkazish

3. Tibbiy hujjatlarni yuritish tartibi

- Ambulator karta, statsionar varaqa, muolaja kartasi
- Dori berilganlik jurnali, kuzatuv va smena topshirish daftarlarini to‘ldirish
- Har bir yozuvda aniq vaqt, amal va imzo bo‘lishi talabi
- Hujjatdagi xatoliklarni to‘g‘rilash qoidalari

4. Favqulodda holatlarda harakatlar ketma-ketligi

- Bemor hushsiz qolgan, qon ketgan, nafas olishi to‘xtagan holatlardagi harakatlar
- Reanimatsion yordamni chaqirish va birinchi choralarni ko‘rish
- Harakatlar to‘g‘riligini hujjatga kiritish va xabarnomani tayyorlash
- Bemor vafoti holatida tartibga rioya qilish

Amaliy mashg‘ulotlar:

- Tana harorati, arterial bosim va pulsni o‘lchash
- Harorat varaqasi va kuzatuv varaqasini to‘ldirish
- Simulyatsiya asosida bemor holatidagi keskin o‘zgarishga munosabat
- Smena topshirish va qabul qilish tartibidagi yozuvlar bilan ishlash

---

Modul yakuniy natijalari:

Tinglovchi:

- Bemorning hayotiy belgilarini mustaqil o‘lchay oladi va baholaydi
- O‘zgarishlarni aniqlab, shifokorga aniq va o‘z vaqtida xabar beradi
- Tibbiy hujjatlarni to‘g‘ri, aniq va rasmiy uslubda yurita oladi
- Favqulodda holatlarda muvofiqlik bilan harakat qiladi
- Smena davomida to‘plangan ma’lumotni hujjat shaklida topshirishga tayyor bo‘ladi

XULOSA

“Hamshiralik ishi” o‘quv dasturi amaliyotchi hamshiralarni zamonaviy sog‘liqni saqlash tizimi talablari asosida qayta tayyorlashga, kasbiy bilim va ko‘nikmalarini yangilashga qaratilgan.

Kurs davomida tinglovchilar:

- Hamshiraning kasbiy vazifalari, huquqiy va axloqiy mas’uliyatini o‘rgandilar
- Bemorga gigiyenik xizmat ko‘rsatish, aseptika va antiseptika choralariga rioya qilish bo‘yicha amaliy ko‘nikmalar hosil qildilar
- Tibbiy muolajalarni, in’yeksiya va infuzion terapiyani xavfsiz bajarishni o‘zlashtirdilar
- Bemorning holatini tahlil qilish, hayotiy ko‘rsatkichlarni monitoring qilish va hujjatlarni yuritish bo‘yicha mustahkam bilimga ega bo‘ldilar
- Favqulodda holatlarda xotirjam, muvofiq va mas’uliyatli harakat qilish malakasini shakllantirdilar

Ushbu dastur yakunida tinglovchilar mustaqil ishlay oladigan, shifokor topshirig‘ini to‘g‘ri bajara oladigan, bemorga ehtiyotkorlik bilan yondashadigan, kasbiy etika va sanitariya-gigiyena me’yorlariga qat’iy amal qiladigan malakali hamshiralar sifatida shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Mahalliy adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi SSV – “Hamshiralik ishi bo‘yicha amaliy qo‘llanma”, Toshkent, 2021
2. Tibbiyot kollejlari uchun darslik – “Kasbiy hamshiralik asoslari”, 2020
3. TTA – “Tibbiyot etikasi va kasbiy madaniyat”, Toshkent, 2022
4. O‘zbekiston SSV – “Tibbiy xizmatda gigiyena va infeksiya nazorati talablari”, 2021
5. Respublika ixtisoslashtirilgan markazlari nizomlari va sanitariya normalari

Xalqaro adabiyotlar:

6. WHO – “Practical Guidelines for Infection Control in Health Care Facilities”, 2020
7. International Council of Nurses – “Scope of Nursing Practice”, 2021
8. CDC (Centers for Disease Control and Prevention) – “Standard Precautions”, 2019
9. Florence Nightingale Foundation – “Professional Standards for Modern Nurses”, 2021

Elektron manbalar:

10. elib.tma.uz – Tibbiyot elektron kutubxonasi
11. who.int – Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti
12. cdc.gov – AQSh Kasalliklarni nazorat markazi